

Notă critică la Decizia în interesul legii nr. 9/2009 a Î.C.C.J.- Secțiunile Unite

Lucian Cosmin Manoloiu,
Grefier, Judecătoria Slatina

Contrary to the approach taken by the Supreme Court, I am of opinion that, as far as staying the proceedings in order to submit the matter before the Constitutional Court is provided, being immaterial the defendant is arrested or not or is in a preventive arrest, the means of appeal mentioned in Article 303(6) of the Code of criminal procedure do not concern exclusively the cases in which the defendant is under arrest and, as a consequence, the legal text must not be construed as the appeal may be lodged only concerning the preventive measure, as it would deprive an entire paragraph of its effectiveness.

Situația premisă

Art. 303 alin. 6 C.pr.pen. prevede că: „Instanța suspendă judecata, prin încheiere motivată, și în cazul în care a fost ridicată o excepție de neconstituționalitate, până la soluționarea de către Curtea Constituțională a excepției. Dacă inculpatul este arestat, se aplică în mod corespunzător prevederile art. 300², iar dacă față de acesta s-a dispus măsura obligării de a nu părăsi localitatea sau măsura obligării de a nu părăsi țara, se aplică, în mod corespunzător, art. 145 și 145¹. Încheierea este supusă recursului în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru cei prezenți, și de la comunicare, pentru cei lipsă. Recursul se judecă în termen de 3 zile.”

Preliminarii

Prin Decizia nr. 9/2009 a Secțiilor Unite. ale Î.C.C.J., admitându-se recursul în interesul legii, s-a stabilit că dispozițiile art. 303 alin. 6 din Codul de procedură penală se interpretează în sensul că **încheierea prin care instanța a admis cererea de sesizare a Curții Constituționale și a dispus suspendarea judecării, până la soluționarea excepției de neconstituționalitate, nu este supusă căii de atac a recursului.**

Necunoscând motivarea *in extenso* a deciziei în interesul legii, înțeleg să mă bazez doar pe dispozitivul acesteia în comentariul critic al subsemnatului, punct de vedere care nu se vrea a fi exhaustiv și nici cu valoare de adevăr absolut,

comportând, la rândul său, critici sau completări pertinente.

Cauza

Prin adresa nr. **7374/1844/III-2/2008**, Procurorul General al României, în condițiile art. 414² alin. 2 C.pr.pen. și art. 25 lit. a din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, a solicitat să se constate că această problemă de drept (*aplicarea dispozițiilor art. 303 alin. 6 C.pr.pen.*) a primit o soluționare diferită din partea instanțelor judecătorești și, printr-o decizie obligatorie, să se stabilească modul de interpretare și aplicare a dispozițiilor legale.

În cuprinsul RIL-ului, s-a menționat, în partea introductivă, că, în privința dispoz. art. 303 alin. 6 C.pr.pen., există o practică judiciară neunitară, respectiv unele instanțe au apreciat că încheierile prin care s-a admis cererea de sesizare a Curții Constituționale în vederea soluționării unei excepții de neconstituționalitate și s-a dispus suspendarea judecării sunt supuse recursului, indiferent dacă inculpatul este sau nu arestat / supus vreunei măsuri preventive, iar alte instanțe au considerat că, dimpotrivă, calea de atac consacrată de art. 303 alin. 6 C.pr.pen. vizează exclusiv cauzele în care inculpatul este arestat și, ca atare, trebuie interpretat că recursul poate fi exercitat numai cu privire la măsura preventivă.

S-a mai opinat că prima soluție este cea legală, respectiv că încheierile prin care s-a admis cererea de sesizare a Curții Consti-

tuționale în vederea soluționării unei excepții de neconstituționalitate și s-a dispus suspendarea judecății sunt supuse recursului, indiferent dacă inculpatul este sau nu arestat / supus vreunei măsuri preventive²⁷⁷.

S-a arătat că Legea nr. 47/1992, republicată, privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, nu cuprinde dispoziții referitoare la situația în care instanța de judecată în fața căreia s-a ridicat excepția de neconstituționalitate a admis prin încheiere cererea de sesizare a instanței de contencios constituțional în vederea soluționării acesteia, sub aspectul posibilității de a ataca o astfel de hotărâre, lăsându-se, astfel, dreptului procesual posibilitatea unei asemenea reglementari, care, de altfel, este de esența unei proceduri, adică aplicarea dreptului material în cadrul unui proces pendinte.

Însă, s-a indicat că, prin art. 1 pct. 174 din Legea nr. 281/2003, la art. 303 din Codul de procedură penală a fost introdus alineatul 6, care, în acest moment, prevede că: „*Instanța suspendă judecata, prin încheiere motivată, și în cazul în care a fost ridicată o excepție de neconstituționalitate, până la soluționarea de către Curtea Constituțională a excepției. Dacă inculpatul este arestat, se aplică în mod corespunzător art. 300², iar dacă față de acesta s-a dispus măsura obligării de a nu părăsi localitatea sau măsura obligării de a nu părăsi țara, se aplică, în mod corespunzător, art. 145 și art. 145¹. Încheierea este supusă recursului în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru cei prezenți, și de la comunicare, pentru cei lipsă. Recursul se judecă în termen de 3 zile.*”

În ceea ce privește controlul de admisibilitate, s-a precizat ca art. 29 alin. 1 – 3 din Legea nr. 47/1992 republicată, stabilește că, în măsura neîndeplinirii condițiilor prevăzute de lege, instanța de drept comun este competentă să pronunțe o încheiere de inadmisibilitate cu consecința respingerii cererii de sesizare a Curții Constituționale. **Modul în care instanța a făcut analiza cauzelor de inadmisibilitate este**

supus controlului pe calea unui recurs (conform alin. (6) al aceluiași articol).

În ipoteza în care instanța judecătorească **pronunță o încheiere de admitere** a cererii de sesizare a Curții Constituționale, s-a conchis ca legea specială nu are nicio prevedere expresă în această privință. Totodată, art. 303 alin. 6 C.pr.pen. prevede însă expres posibilitatea atacării cu recurs a unei astfel de încheieri.

Din interpretarea *sistematică* a acestui text de lege, nu se poate, s-a arătat, în niciun caz, concluziona că posibilitatea atacării cu recurs a încheierii vizează exclusiv situația în care instanța se pronunță asupra unor măsuri preventive. Chiar dacă, în acest alineat, legiuitorul a prevăzut - urmare modificărilor succesive aduse prin Legea nr. 281/2003, respectiv prin Legea nr. 356/2006 - **situația specială în care inculpatul este arestat ori s-au luat față de acesta alte măsuri preventive de restrângere a libertății**, se arată că el face trimitere la aplicarea, în mod corespunzător, fie a art. 300² C.pr.pen. (dacă inculpatul e arestat), fie a art. 145 și 145¹ din același cod (dacă s-a dispus măsura obligării de a nu părăsi localitatea sau măsura obligării de a nu părăsi țara).

Or, concluzionându-se asupra acestui aspect, se învederează că atât art. 300², cât și art. 145, 145¹ C.pr.pen., au propriile reglementări în ceea ce privește exercitarea căilor de atac în privința măsurilor preventive, ca atare este exclus ca legiuitorul să fi dorit să instituie o dispoziție derogatorie, în sensul că o încheiere pronunțată într-un astfel de context să poată fi recurată în 24 de ore de la pronunțare sau comunicare, după caz, având în vedere mențiunea aplicării în mod corespunzător a dispozițiilor legale de la art. 300², cât și art. 145, 145¹ C.pr.pen. Aici, interpretul nu are voie să adauge la lege, potrivit adagiului *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*. Or, conform unui principiu universal și de maximă importanță, *actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat* (legea trebuie interpretată în sensul producerii efectelor ei și nu în sensul neaplicării ei). În caz

²⁷⁷ Î.C.C.J., S. pen., Dec. nr. 6358/31.10.2006, publicată pe site-ul www.scj.ro. În cazul suspendării judecății până la soluționarea de către Curtea Constituțională a excepției de neconstituționalitate, dacă inculpatul este arestat, instanța este obligată, în temeiul art. 303 alin. (6) C. proc. pen., să se pronunțe asupra legalității și temeiniciei arestării preventive în condițiile prevăzute în art. 300² C. proc. pen., dispoziția instanței privind

suspendarea judecății neafectând legalitatea dispoziției aceleiași instanțe privind menținerea arestării preventive. Suspendarea judecării cauzei nu afectează măsurile preventive, situație stabilită în dispozițiile art. 303 alin. (6) C. proc. pen. raportat la art. 300² din același cod, instanța fiind datoare să se pronunțe asupra legalității și temeiniciei acestora, în condițiile art. 160^b C. proc. pen.

contrar, ar fi vorba de două dispoziții legale care reglementează aceeași procedură, fără sens din punct de vedere logic și juridic, totodată.

În același timp, s-a menționat că, în conformitate cu metoda teleologică de interpretare, art. 303 din Codul de procedură penală, care poartă denumirea marginală de **Suspendarea judecării**, prin conținutul său reliefează faptul că, pentru fiecare caz de suspendare a judecării cauzelor penale, **legiuitorul a înțeles să reitereze aceeași regulă, anume atacarea încheierii cu recurs în termen de 24 de ore, indiferent** de stadiul procesual în care intervine și fără a face vreo distincție din perspectiva luării sau nu a unei măsuri preventive față de inculpat.

De altfel, s-a mai arătat, aceeași regulă – atacarea cu recurs a hotărârilor care suspendă judecarea cauzelor – este prevăzută și în procesul civil prin dispozițiile art.244¹ C.pr.civ.: „*asupra suspendării judecării procesului, instanța se va pronunța prin încheiere care poate fi atacată cu recurs în mod separat, cu excepția celor pronunțate în recurs*”.

Prin urmare, s-a concluzionat că, în ipoteza incidenței cauzelor de suspendare a judecării, regula comună, indiferent de natura procesului, este aceea a atacării separate cu recurs a hotărârii prin care se constată intervenția unei asemenea cauze și care suspendă judecata. Această comparație și concluzia dedusă din raționamentul comparativ pune în evidență faptul că ipoteza existenței unui inculpat arestat este doar un aspect specific procesului penal, însă, fără consecințe asupra chestiunii în discuție, eventualele chestiuni legate de existența unor măsuri preventive urmează a fi rezolvate conform art. 300², respectiv art. 145 și 145¹ C.pr.pen. la care art. 303 alin. 6 din același cod face trimitere. În caz contrar, și cum pare să rezulte și din dispozitivul Deciziei în interesul legii, fără a cunoaște însă motivarea *in extenso* a acesteia, referirea la dispozițiile art. 300², respectiv art. 145 și 145¹ C.pr.pen., nu-și are rostul, fiind superfluă.

De altfel, s-a conchis, comparația între procesul penal și cel civil nu are caracter forțat întrucât, din perspectiva excepției de neconstituționalitate, procedura de soluționare este comună. Astfel, pentru ambele tipuri de proces excepția de neconstituționalitate este o cauză de suspendare a cursului judecării, în măsura în care se admite cererea de sesizare a instanței de contencios constituțional. Pentru acest motiv, concluzia dedusă din comparația procesului penal cu cel

civil este perfect justificată, așa cum se trage concluzia din principiul *ubi eadem ratio, eadem lex (ubi eadem ratio, ibi idem lex)* – pentru identitate de rațiune.

Interpretarea dispozițiilor art. 303 alin. 6 frazele a II-a și a III-a din Codul de procedură penală, în sensul

posibilității de recurare a încheierii de admitere a sesizării Curții Constituționale (*prin care se verifică condițiile de admisibilitate ale unei excepții de neconstituționalitate și se apreciază ca îndeplinite*), iar nu ca referindu-se exclusiv la chestiuni ținând de existența unor măsuri preventive, este justificată și dintr-o altă perspectivă, respectiv atacarea unei încheieri de sesizare a Curții Constituționale este utilă în măsura în care este supusă controlului unui instanțe superioare verificarea de către instanța *a quo* (instanța în fața căreia a fost ridicată excepția de neconstituționalitate) a îndeplinirii condițiilor de admisibilitate a excepției.

A nu admite că o astfel de încheiere poate fi atacată separat cu recurs presupune a admite că este atacabilă odată cu fondul (*sentință sau decizie*), conform art. 385¹ alin. 2 teza întâia C.pr.pen. **Concluzia desprinsă dintr-o asemenea interpretare este lipsită de orice eficiență**, contravenind principiului *actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat*. Astfel, atacarea unei asemenea încheieri odată cu fondul cauzei lipsește de sens calea de atac, deoarece Curtea Constituțională, soluționând excepția de neconstituționalitate, se pronunță și asupra inadmisibilității ei; decizia instanței de contencios constituțional făcând astfel inutilă orice intervenție ulterioară.

Din perspectiva argumentelor expuse de către Procurorul General în cadrul cererii de sesizare, s-a concluzionat că se impune a considera că încheierile prin care instanța admite cererea de sesizare a Curții Constituționale și suspendă judecarea cauzei este supusă recursului, exercitat separat în termen de 24 de ore, cu distincția făcută de partea finală a alin. 6 al art. 303 C.pr.pen.

Textul alin. 6 al art. 303 din C.pr.pen., trebuie interpretat logico-rațional, conținutul și sensul acestei norme juridice, în vederea aplicării sale la un caz concret, trebuind să aibă finalitatea urmarită în contextul general al normei juridice în ansamblu, fără a se rupe de contextul total.

Pe de altă parte, *un asemenea recurs, s-a precizat, există chiar dacă încheierea atacată aparține unei instanțe de recurs*. Procurorul General a opinat, în această privință, că nu suntem în prezența unui recurs la recurs, ceea ce ar fi inadmisibil potrivit dispozițiilor procedurale, ci în ipoteza unui recurs în cadrul recursului, adică împotriva unei încheieri adoptate în cursul judecării recursului. S-a învederat că, între cele două recursuri, nu există niciun fel de incompatibilitate; unul dintre recursuri vizează litigiul de drept penal dedus judecării, în vreme ce celălalt recurs are ca obiect conflictul de neconstituționalitate. Prin urmare, s-a conchis, ambele sunt exercitabile deopotrivă, fără niciun fel de restricție.

Comentariu

Este evident că, în condițiile art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, coroborate cu dispozițiile art. 129 din Constituție și prin raportare la art. 6 din Convenție, partea nemulțumită de soluția instanței de judecată de admitere/respingere a unei excepții de neconstituționalitate a unei norme juridice cuprinse într-o lege sau ordonanță, poate exercita calea de atac a recursului în termenul defipt de legiuitor în partea finală a art. 303 alin. 6 C.pr.pen. Negând o astfel de posibilitate, așa cum se desprinde din cuprinsul dispozitivului Deciziei nr. 9/2009 a Secțiilor Unite ale Î.C.C.J., se încalcă dreptul de acces la justiție al unei părți litigante dintr-un proces pendinte în care a fost ridicată o excepție de neconstituționalitate.

Cererea de sesizare a Curții Constituționale este admisibilă, în raport cu dispozițiile cuprinse în art. 29 din legea de organizare și funcționare a acestei instanțe constituționale, dacă sunt îndeplinite condițiile *sine qua non* următoare: excepția de neconstituționalitate privește o lege ori o ordonanță sau o dispoziție dintr-un asemenea act normativ, în vigoare în acel moment, acea dispoziție nu a fost constatată ca fiind neconstituțională printr-o decizie anterioară a Curții și are legătură cu soluționarea litigiului pendinte în orice fază procesuală a acestuia, oricare ar fi obiectul acesteia. Din prisma legăturii cu soluționarea cauzei deduse judecării, relevanța excepției se apreciază în raport de momentul în care este invocată, de starea de

fapt prezentată, precum și de ansamblul probator administrat în cauza. Astfel, dacă norma juridică, contestată ca fiind în afara textului legii fundamentale, este în vigoare și are legătură cu soluționarea litigiului și anterior aceasta nu a fost constatată și declarată ca nefiind constituțională, instanța e obligată să pronunțe o încheiere motivată, așa cum dispune imperativ textul de lege cuprins în art. 303 alin. 6 teza I din C.pr.pen., prin care să sesizeze Curtea Constituțională cu excepția ridicată de către părți, procuror sau, chiar de către instanța din oficiu.²⁷⁸

Așa cum s-a conchis în cadrul cererii promovate de către Procurorul General, se impune a considera că încheierile prin care instanța admite cererea de sesizare a Curții Constituționale și suspendă judecarea cauzei sunt supuse recursului, exercitat separat în termen de 24 de ore, iar pe de altă parte, *un asemenea recurs, s-a precizat, există chiar dacă încheierea atacată aparține unei instanțe de recurs*, Procurorul General opinând în această privință că nu suntem în prezența unui recurs la recurs, ceea ce ar fi inadmisibil potrivit dispozițiilor procedurale, ci în ipoteza unui recurs în cadrul recursului, adică împotriva unei încheieri adoptate în cursul judecării recursului. Între cele două recursuri, s-a învederat ca nu există niciun fel de incompatibilitate aspect cu care suntem de acord și pentru considerentele ce succed.

Referitor la acest aspect ce precede, este de relevat că Î.C.C.J., în cadrul Secțiilor Unite, prin Decizia nr. XXXVI din 11.12.2006²⁷⁹, a reținut că încheierile prin care *instanțele de recurs resping*, ca inadmisibile, cererile de sesizare a Curții Constituționale cu soluționarea unei excepții de neconstituționalitate *sunt supuse căii de atac a recursului*. Or, în acest context, este de ordinul evidenței care este calea și în privința încheierii de admitere a unei excepții de neconstituționalitate, care nu poate fi alta decât cea care este menționată anterior, dacă se respectă minima logică juridică.

Cu referire la soluția la care a ajuns instanța supremă în Secțiile Unite, prin decizia supusă comentariului de față, este de amintit că art. 29 alin. 6 din Legea nr. 47/1992, republicată, prevede că încheierea de respingere a cererii de sesizare a Curții Constituționale *poate fi*

²⁷⁸ ÎCCJ, S. pen., Dec. nr. 2497/14.04.2006, JSp/2006, pag. 162-165.

²⁷⁹ Publicată în M.Of. nr. 368/30.05.2007.

atacată numai cu recurs la instanța imediat superioară”, așa încât a fost determinată nu numai instanța căreia îi revine competența de a soluționa recursul, ci și susceptibilitatea oricărei asemenea încheieri de a fi supusă unei atari căi de atac. Din moment ce prin art. 29 alin. 1 din Legea nr. 47/1992 este reglementată examinarea de către Curtea Constituțională a excepțiilor *“privind neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, care are legătură cu soluționarea cauzei în orice fază a litigiului și oricare ar fi obiectul acestuia”*, înseamnă că invocarea unor asemenea excepții poate avea loc în orice etapă a procesului pendinte.

Astfel fiind, limitarea exercitării căii de atac a recursului numai la situațiile când încheierile de respingere privesc cereri de sesizare a Curții Constituționale formulate în primă instanță sau în apel ar excede voinței legiuitorului, ce a înțeles să atribuie un caracter de ordine publică examinării de către Curtea Constituțională a excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în fața oricărei instanțe judecătorești.

În motivarea Deciziei nr. XXXVI/2006, s-a reținut că potrivit art. 29 alin. 1 din Legea nr. 47/1992, republicată, *“Curtea Constituțională decide asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial privind neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, care are legătură cu soluționarea cauzei în orice fază a litigiului și oricare ar fi obiectul acestuia, iar potrivit alin. 6 al aceluiași articol, dacă excepția este inadmisibilă, fiind contrară prevederilor alin. 1, 2 sau 3, instanța respinge printr-o încheiere motivată cererea de sesizare a Curții Constituționale. Încheierea poate fi atacată numai cu recurs la instanța imediat superioară, în termen de 48 de ore de la pronunțare. Recursul se judecă în termen de 3 zile”*.

Prin aceste dispoziții legale, s-a opinat că se atribuie instanței, în fața căreia a fost ridicată o excepție de neconstituționalitate, o competență specială, limitată la verificarea îndeplinirii condițiilor de admisibilitate stabilite în alin. 1, 2 și 3 ale art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, respectiv dacă legea sau ordonanța a cărei neconstituționalitate se cere a fi constatată este în vigoare, dacă aceasta are legătură cu

soluționarea cauzei și dacă nu s-a constatat anterior neconstituționalitatea sa.

Dispozițiile legale menționate mai sus au un caracter special și derogă clar de la regulile generale instituite de Codul de procedură penală cu privire la competența materială de soluționare a recursului.

Astfel fiind, este de menționat că, pe de o parte, aceste dispoziții nu fac nicio distincție în raport de faza procesuală în care se află litigiul sau de natura acestuia, iar pe de altă parte stabilesc competența soluționării recursului de instanța imediat superioară, precizare care nu ar fi fost necesară dacă legiuitorul ar fi avut în vedere dispozițiile de procedură cu caracter general.

Atât timp cât, potrivit dispozițiilor art. 29 alin. 1 din Legea nr. 47/1992, republicată, o excepție de neconstituționalitate poate fi ridicată inclusiv în faza recursului, în lipsa unei dispoziții exprese contrare, se impune a se considera că încheierile pronunțate în această fază procesuală, conform alin. 6 al aceluiași articol, pot fi atacate cu recurs la instanța imediat superioară, indiferent dacă aceasta are sau nu, potrivit regulilor generale, competență în soluționarea fondului litigiului.

În cadrul procedurii reglementate de art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, se atribuie instanței imediat superioare celei care a respins cererea de sesizare a Curții Constituționale o competență specială, limitată exclusiv la examinarea legalității și temeiniciei încheierii pronunțate conform art. 29 alin. 6 din Legea nr. 47/1992, republicată.

În condițiile în care, în raport de dispozițiile art. 146 lit. d din Constituția României și de cele ale art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, o persoană nu poate sesiza direct Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate, ci doar prin intermediul instanței în fața căreia a fost ridicată, este evident că rațiunea prevederilor art. 29 alin. 6, referitoare la recurs, a fost aceea de a supune controlului judiciar încheierile prin care s-a respins cererea de sesizare a Curții Constituționale, indiferent de faza procesuală în care au fost pronunțate, ca o garanție în plus a liberului acces la justiție.

E evident că singura limitare în exercitarea recursului împotriva unei încheieri pronunțate în recurs, în raport cu reglementările legale specifice organizării judiciare existente în țara noastră, este aceea nu pot fi supuse controlului judiciar încheierile prin care s-a respins cererea

de sesizare a Curții Constituționale, pronunțate de ultima instanță în ierarhia instanțelor, în materie penală, de către Completul de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție, întrucât ultima instanță este chiar aceasta, deasupra sa nemaifiind nicio altă autoritate judecătorească.

Aici este de menționat că dacă o parte a unui proces invocă o excepție de neconstituționalitate în fața unei instanțe de apel, să zicem, aceasta nu poate formula o alta, cu privire la alte dispoziții legale, în fața instanței de recurs, învestită cu soluționarea recursului declarat împotriva încheierii prin care instanța de apel a respins cererea de sesizare a Curții Constituționale, ci poate invoca o nouă excepție numai în fața instanței de apel învestită cu soluționarea apelului pe fond. Jurisprudența este în acest sens.²⁸⁰

Cum foarte bine s-a reținut în cadrul recursului în interesul legii exercitat de Procurorul General, a nu admite că o astfel de încheiere poate fi atacată separat cu recurs presupune a admite că este atacabilă odată cu fondul. **Concluzia desprinsă dintr-o asemenea interpretare este lipsită de orice eficiență juridică**, contravenind principiului *actus interpretandus...*, întrucât în acest caz atacarea unei asemenea încheieri odată cu fondul cauzei lipsește de sens calea de atac, deoarece Curtea Constituțională, soluționând excepția de neconstituționalitate, se pronunță și asupra inadmisibilității ei; decizia instanței de contencios constituțional face astfel inutilă orice intervenție ulterioară, întrucât decizia constatată ca neconstituțională încetează să producă efecte juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții.

Din perspectivă europeană, se reține că din punct de vedere al naturii sale juridice, dreptul de „recurs” instituit de art. 13 din Convenția europeană este un drept subiectiv de natură procedurală: el garantează, în privința drepturilor și libertăților prevăzute de Convenție, un „drept

de acces” în fața judecătorului intern sau în fața oricărei alte autorități competente ce poate dispune „redresarea” situației litigioase, adică înlăturarea încălcării denunțate și a consecințelor sale pentru titularul dreptului încălcat.²⁸¹

Curtea de la Strasbourg a considerat că art. 13 garantează un remediu care permite criticarea modalităților de aplicare a legislației interne, și nu a conținutului legii²⁸².

Dreptul la un remediu nu este decât consecința juridică a nerespectării unuia dintre drepturile protejate prin Convenție, însă condiționarea acestui drept de constatarea unei violări a unui drept substanțial ar însemna privarea lui de orice efect, întrucât constatarea violării constituie însuși obiectul remediei²⁸³.

Dreptul la un remediu intern este o consecință a principiului subsidiarității, care impune un control al Curții doar după încercarea nereușită de rezolvare a litigiului la nivel intern. Or, aceasta presupune că dreptul intern să cunoască o posibilitate de rezolvare a litigiului²⁸⁴.

După cum Curtea a statuat în numeroase ocazii, art. 13 garantează disponibilitatea, la nivel național, a unui remediu menit să protejeze drepturile și libertățile fundamentale prevăzute în Convenție, în orice formă ar fi acesta prevăzut în legislația națională. Prin urmare, efectul art. 13 din Convenție este de a impune o cale reparatorie internă pentru a instrumenta temeiul „presupuselor daune sollicitate” conform Convenției și pentru a da o soluționare adecvată, deși maniera în care statele contractante se conformează obligațiilor impuse prin Convenție cu privire la această prevedere rămâne întrucâtva la discreția acestora. Domeniul de aplicare al obligațiilor impuse conform art. 13 al Convenției diferă în funcție de natura plângerii reclamantului înaintată în temeiul Convenției. Cu toate acestea, remediu prevăzut în art. 13 trebuie să fie „eficient” în fapt, precum și în drept²⁸⁵.

²⁸⁰ ÎCCJ, S. pen., Dec. nr. 48/09.01.2007, Buletinul Casației nr. 2/2007, p. 68.

²⁸¹ C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole*, Vol. I *Drepturi și libertăți*, Ed. Ch Beck 2005, p. 869-870.

²⁸² Vezi, spre ex., R. Chiriță, *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentarii și explicații*, ed. 2-a, Ed. Ch Beck 2008, p. 591.

²⁸³ *Ibidem*.

²⁸⁴ C. Bîrsan, *op.cit.*, pag. 863, citată de R. Chiriță, *Dreptul*

la un proces echitabil, Ed. Universul Juridic 2008, p. 419, nota de subsol nr. 1.

²⁸⁵ A se vedea hotărârea în cauza *Aksoy c. Turciei* din 18 decembrie 1996, Recueil 1996-VI, p. 2285, alin. 95; hotărârea *Aydın c. Turciei*, 25 septembrie 1997, Recueil 1997-VI, p. 1895-96, alin. 103; și hotărârea în cauza *Kaya c. Turciei*, 19 februarie 1998, Recueil 1998-I, p. 329-30, alin. 106. CEDO, *Cauza Stoica c. României* din 04 martie 2008, par. 101.

Doctrina românească de specialitate este în sensul celor ce preced, respectiv se menționează²⁸⁶ că, potrivit art. 303 alineatul final din Codul de procedură penală, suspendarea judecării intervine și în situația în care în cauză a fost ridicată o excepție de neconstituționalitate. Aceste dispoziții, introduse prin Legea nr. 281/2003, armonizează reglementările procedurale cu cele prevăzute de legislația specială în materie, și anume Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

Aceeași opinie exprimată în literatura de specialitate, arată că în cazul ridicării unei excepții de neconstituționalitate, suspendarea judecării intervine de drept, prin efectul legii.

Dacă inculpatul este arestat, se aplică în mod corespunzător art. 300² C.pr.pen., iar dacă față de acesta a fost dispusă măsura obligării de a nu părăsi localitatea/țara, se aplică, în mod identic, dispozițiile art. 145 C.pr.pen., respectiv 145¹ din același cod.

Încheierea este supusă căii de atac a recursului în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru cei prezenți, și de la comunicare pentru cei lipsă.²⁸⁷

De altfel, este de menționat că articolul supus discuției de față, a fost modificat prin Legea nr. 356/2006, anterior acestei modificări, încheierea de suspendare a judecării putând fi atacată cu recurs în termen de 5 zile de la data pronunțării.

Prin interpretarea sistematică a normei penale ce cuprinde textul alin. 6 din art. 303 C.pr.pen., rezultă în mod clar și indubitabil că intenția legiuitorului a fost aceea de a permite contestarea încheierii instanței de suspendare a procesului în termen de 24 de ore de la pronunțare/comunicare, întocmai ca și dispozițiile cuprinse în art. 300² și 145/145¹ C.pr.pen. cu referire la dispozițiile art. 160^b alin. 2 din același cod, pentru o reglementare unitară.

Norma juridică în discuție trebuie interpretată, potrivit *actus interpretandus*..., în conformitate cu metoda sistematică, întrucât această normă nu există izolat, ruptă de alte norme juridice, ea fiind parte componentă a unui sistem²⁸⁸. Părțile sale componente se află într-o stare de acută interferență și nu în stare de indiferență. De

aceea, voința legiuitorului poate fi stabilită printr-o interpretare sistematică²⁸⁹.

Astfel fiind, textul alin. 6 al art. 303 din C.pr.pen., trebuie interpretat logico-rațional, conținutul și sensul acestei norme juridice, în vederea aplicării sale la un caz concret, trebuind să aibă finalitatea urmărită în contextul general al normei juridice în ansamblu, fără a se rupe de contextul total, partea finală a normei juridice în discuție, care, în această situație face să rămână fără finalitate o procedură de judecată, ce scapă în acest mod de controlul judiciar al instanței superioare, fără ca această prevedere să fie logică, în condițiile accesului liber la justiție, care presupune că o măsură a unei instanțe ordinare de judecată să fie pusă în discuție pe două planuri, cel puțin, pentru a se discuta asupra pertinentei sale din perspectiva dreptului ales în justiție, așa cum este el reglementat de dispozițiile art. 21 din Constituție.

Chiar dacă în acest context folosim metoda gramaticală de analiză a textului legii cuprinse în art. 303 alin. final, metodă care presupune interpretarea sensului normei juridice prin analiza gramaticală a textului acesteia, nu putem să nu observăm că finalitatea acestei norme duce în mod ineluctabil către deznodământul preconizat de către noi în cadrul acestui comentariu critic la decizia în interesul legii. Astfel, stabilind sensul cuvintelor folosite în cadrul articolului susmenționat, modul de folosire a acestora în text, dacă legiuitorul le folosește în accepțiunea lor comună sau într-o accepțiune specific juridică, se constată că legiuitorul a folosit un raționament comun, pentru o mai clară exprimare juridică, în sensul că a finalizat art. 303 C.pr.pen. cu o concluzie comună a cazului special de suspendare de drept a cauzei penale până la soluționarea excepției de neconstituționalitate ridicată în fața instanței pendinte.

Astfel, în interpretarea gramaticală a textului alin. 6, trebuie să urmărim și modul de îmbinare a cuvintelor în propozițiile textului legii, iar dacă legiuitorul ar fi dorit să suprima calea de atac împotriva încheierii prin care s-a pronunțat instanța cu privire la excepția de neconstituționalitate, ar fi menționat-o în mod distinct, ca,

²⁸⁶ I. Neagu, *Drept procesual penal, Partea specială*, Ed. Global Lex 2007, p. 162-163. Gr. Gr. Teodoru, *Tratat de drept procesual penal*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu 2008, p. 679. *Idem.*, *op.cit.*, p. 702.

²⁸⁷ *Ibidem.*

²⁸⁸ N. Popa, M-C Eremia, S. Cristea, *Teoria generală a dreptului*, ed. a 2-a, Ed. All Beck 2005, p. 256.

²⁸⁹ *Ibidem.*

de altfel, cum în mod constant se procedează în cazul altor măsuri procesuale cuprinse în alte texte din procedura penală și nu numai. Or, *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus* - unde legea nu distinge, nici noi nu trebuie să distingem.

În concluzie, apreciez, în disonanță cu soluția instanței supreme, că în măsura în care s-a dispus suspendarea judecării pentru sesizarea

Curții Constituționale, indiferent dacă inculpatul este sau nu supus vreunei măsuri preventive, calea de atac consacrată de art. 303 alin. 6 C.pr.pen. nu vizează exclusiv cauzele în care inculpatul este arestat și, ca atare, nu trebuie interpretat textul legii în sensul că recursul poate fi exercitat numai cu privire la măsura preventivă, întrucât lipsește de finalitate practică un întreg alineat.